

**Аналіз
метеорологічних та гідрологічних умов літньо-осіннього періоду
(червень-жовтень) 2015 року
в басейнах річок Сіверський Донець та Приазов'я**

Червень. У червні на території регіону утримувалась нестійка погода. Розподіл опадів по території регіону був нерівномірним. Сумарна кількість опадів на переважній частині Харківської області склала 26–65мм (40–100% місячної норми), за винятком її північно–західної частини, де дощі були більш інтенсивними – 70–137 мм (120–220% місячної норми). В Донецькій області сумарна кількість опадів становила 47-73мм (75–115% місячної норми), в Луганській області - 65–88мм (110-145% місячної норми).

Протягом червня в регіоні склалися наступні гідрометеорологічні умови:

- **поточні рівні води** - на річках регіону продовжував утримуватися період літньої межени під час якої відмічались незначні добові коливання рівнів води з тенденцією повільного спаду. Оподи, які пройшли впродовж другої половини місяця сприяли зміні гідрологічної ситуації. В цей період на річках басейнів Сіверський Донець та Приазов'я спостерігались добові коливання рівнів води з амплітудою у межах 1–6 см, в окремі дні – 10–20 см. На кінець місяця майже на усіх річках регіону відмічався ріст рівнів води, загальний підйом у порівнянні з початком місяця становив 2–50 см.

- **водність** (у порівнянні з місячною нормою) – відсутність водопілля на річках регіону у 2015 р. призвела до низької водності у весняний період. Середня водність річок басейну Сіверського Дінця та його приток становила 60–100% місячної норми. Водність річок Приазов'я коливалась у межах 77% місячної норми.

Липень. У липні переважала нестійка погода із зливовими дощами. Загальна кількість опадів за місяць на переважній частині регіону склала 11–78 мм (25–105% місячної норми), в окремих пунктах дощі були більш суттєвими, їх кількість перевищувала норму в 1,5 – 2,7 рази.

Протягом липня в регіоні відмічалася наступна гідрометеорологічна обстановка:

- **поточні рівні** - в окремі дні під час дощів на річках регіону відмічались незначні та швидкоплинні підйоми рівнів води до 4 - 10 см за добу, при більш інтенсивних опадах підйоми на деяких річках сягали 18–36 см.

На водних об'єктах продовжувалось поступове заростання русел, яке на 31 липня становило 30-60% ширини русел, а подекуди на малих річках досягало 80-100%.

- **водність** (у порівнянні з місячною нормою):

- у верхів'ї р.Сіверського Дінця та р.Вовча, які складають приплив води до Печенізького водосховища, 50–65 % норми;

- р.Сіверський Донець на ділянці с.Зміїв – м.Лисичанськ та р.Осколі 75–110% норми;

- малих річок Харківської області 15% - 45 % норми, за винятком р.Уди біля смт.Безлюдівка (55% норми);

- річок Донбасу (на підконтрольній Україні території) та у Приазов'ї 60 – 100 % норми.

Серпень. У серпні в окремі періоди утримувалася спекотна погода з денними температурами повітря до 32-38° та дефіцитом опадів. Незначні дощі різної інтенсивності відмічались в окремі дні у другій та третій декадах, їх сума за місяць

переважно становила 1-5мм (2-17% місячної норми), місцями 10-38мм (22-102% місячної норми).

Через дефіцит опадів та високі температури повітря у регіоні спостерігались суховійні явища, які призвели до інтенсивної втрати вологи з ґрунту, та спричинили появу ґрунтової засухи. Упродовж серпня відбувалось зниження запасів ґрунтових вод.

Протягом серпня в регіоні склалася наступна гідрометеорологічна обстановка:

● **поточні рівні води:** протягом місяця на річках регіону утримувалась літня межень. Внаслідок тривалого періоду сухої та жаркої погоди, відбувалось зниження рівнів води. У порівнянні з початком місяця загальний спад рівнів води на кінець місяця на річках регіону склав 10-38см. Станом на 31 серпня рівні води на річках Вовча, Уди (сmtПересічне) та Кальчик (м.Маріуполь) наблизилися до найнижчих значень за багаторіччя.

Впродовж місяця водогосподарча діяльність мала вплив на рівні води р.Сіверський Донець у створі гідропоста Стародубівка, де в окремі дні відмічались добові коливання рівнів води від -21см до +27см.

На водних об'єктах заростання русел на кінець місяця становило 20-50% ширини русел, а подекуди досягало 80-90%. Низькі рівні води та заростання русел сприяли формуванню ділянок стоячої води.

● **водність** (у порівнянні з місячною нормою):

- р. Сіверський Донець 70-100%, на ділянці с. Огірцеве - м.Чугуїв 46-60% ;
- малих річок Харківської області 34-47%;
- р. Оскіл, річок Донбасу та Приазов'я 40-88%.

Маловоддя (водність менше 20% місячної норми) зберігалось на р. Лопань, р. Уди (сmt.Пересічне) та р. Сухий Торець, що негативно вплинуло на загальну водність р. Сіверський Донець.

Вересень. Впродовж вересня на території регіону утримувався літній режим погоди. У першій половині місяця в окремі дні відмічались дощі різної інтенсивності. Сума опадів на більшій частині регіону становила 4–16 мм (10–35 % місячної норми), місцями подекуди їх кількість склала 25–35 мм, що становить 50 – 85% норми.

Протягом вересня в регіоні склалася наступна гідрометеорологічна обстановка:

● **поточні рівні води:** протягом місяця на річках регіону продовжувала утримуватись літньо-осіння межень, спостерігались незначні добові коливання рівнів води переважно з тенденцією повільного спаду. На кінець вересня загальний спад рівнів води (у порівнянні з початком місяця) переважно становив 4–23 см.

● **водність** (у порівнянні з місячною нормою):

- верхньої частини р. Сіверський Донець, яка формує приплив до Печенізького водосховища, у межах 45 – 48 % норми;
- р. Сіверський Донець на ділянці м. Зміїв – м. Лисичанськ та р. Оскіл 70 – 100 % норми;
- річок Приазов'я 30–70% норми.

Формування водності річок басейнів р. Сіверський Донець та Приазов'я продовжувало відбуватись на фоні попередньої низької водності літнього періоду. Дефіцит опадів у вересні не сприяв поповненню запасів ґрунтових вод і збільшенню водності річок.

Маловоддя поширилось на верхню частину Сіверського Дінця, водність менша 20% місячної норми зберігалось на малих річках Харківської області.

Жовтень протягом місяця був прохолодним із заморозками у нічний час та дефіцитом опадів. В опади відмічались у третій декаді жовтня і розподілились наступним чином по території східного регіону (у відношенні до місячної норми): Харківська область 3 – 10мм (10–30%), Луганська та переважна частина Донецької області 8 – 13 мм (30 – 40%), південь Донецької області 13 – 31мм (50–135%).

Протягом жовтня на річках регіону утримувалась осіння межень.

Протягом жовтня в регіоні склалася наступна гідрометеорологічна обстановка:

● **поточні рівні води:** на р. Сіверський Донець спостерігався повільний спад рівнів води з незначними добовими коливаннями. У порівнянні з початком місяця загальний спад становив 1–11см. На ділянці р. Сіверського Дінця м. Ізюм – с. Протопопівка та на більшості річок регіону протягом місяця відмічався незначний ріст рівнів води, який на 31 жовтня склав 3–22см.

На водних об'єктах регіону спостерігалось поступове відмирання водної рослинності. Деякі річки звільнились від водної рослинності.

● **водність** (у порівнянні з місячною нормою):

- р. Сіверський Донець та р. Оскіл 50–90 % норми;
- приток р. Сіверського Донець та р. Берда (басейн річок Приазов'я) 25–50% норми, за винятком р. Красна (Луганська область) та р. Кальчик (Донецька область) - 66%.

На малих річках Харківської області: Лопань та верхів'я Уди водність утримувалась у критеріях маловоддя і становила 11-12% місячної норми.

Середньомісячний приплив води до Печенізького водосховища у жовтні дорівнював 48% місячної норми, що є низьким показником.

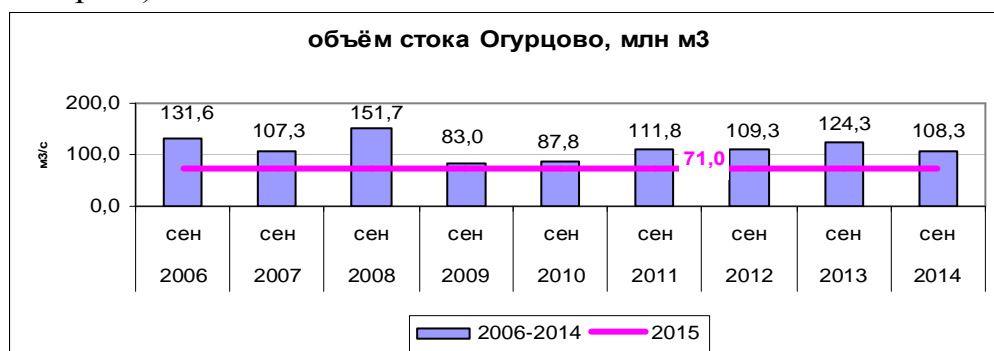
Похолодання наприкінці місяця сприяло зниженню температури води на водних об'єктах басейну р. Сіверського Дінця. Така гідрометеорологічна ситуація у регіоні сприяла появі слабких первинних льодових явищ у ранкові години на деяких малих річках та мілководдях у вигляді заберегів.

Об'єми стоку та витрати по основних водпостах по басейнах в Харківській, Донецькій та Луганській областях

р. Сіверський Донець

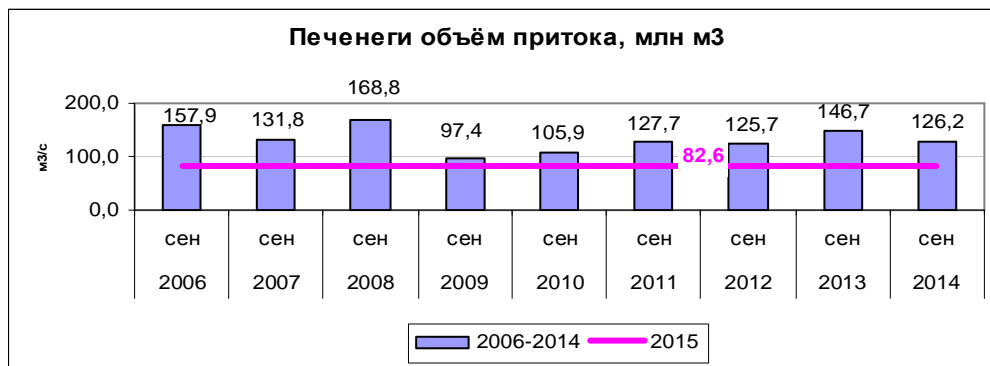
Харківська область:

- в/п Огурцове (кордон РФ та Харківської області) об'єм стоку склав 71,0млн.м³, і був найменшим за останні 10 років, середні витрати склали 5,4м³/с (8,2 м³/с в 2014 році)

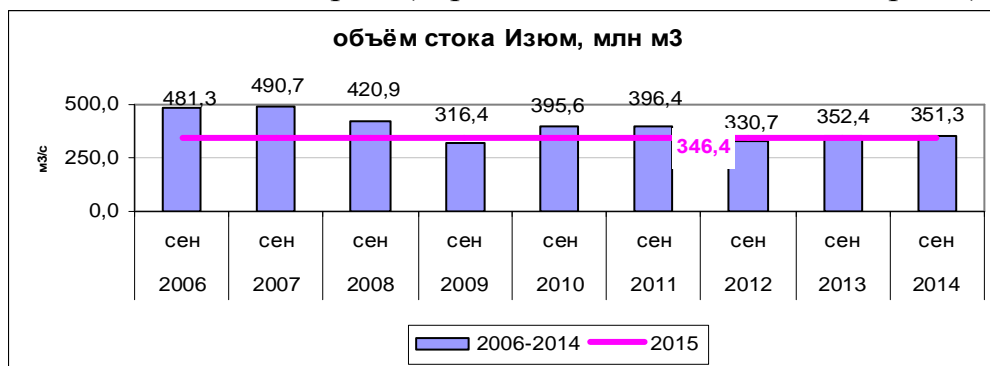

- в/п Печеніги об'єм притоку склав 82,6 млн.м³, і був найменшим за останні 10 років, середні витрати склали 6,2 м³/с (63% місячної норми) (9,5м³/с в 2014 році). Середні витрати протягом літньо-осінньої межені коливалися від 60% (червень)

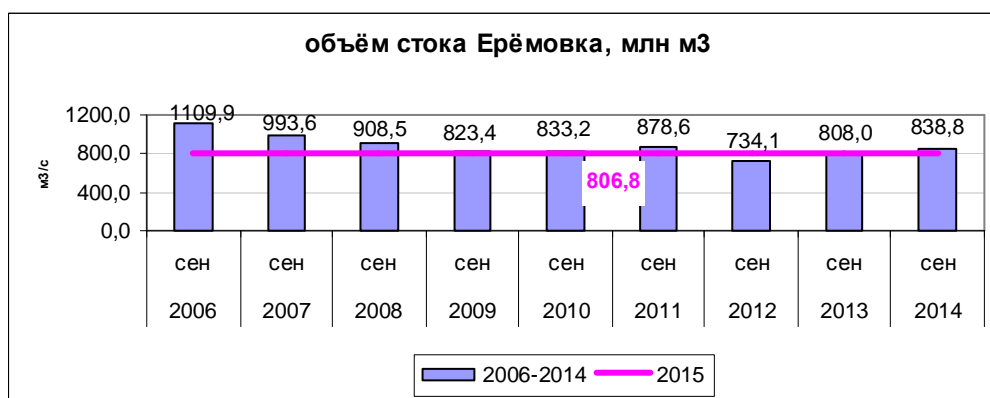
місячної норми до 47% місячної норми (серпень). За даними Харківського регіонального центра з гідрометеорології середні витрати на даному водопосту протягом літньої межени 2015р. були наближені до мінімальних за останні 56років спостереження.

- в/п Ізюм об'єм стоку склав 346,4 млн.м³, за останні 10 років був наближеним до 2013-2014рр., середні витрати склали 26,2 м³/с (26,5м³/с у 2014 році). Середні витрати за рахунок водогосподарської діяльності протягом літньо-осінньої межени коливалися від 86% місячної норми (червень) до 105% місячної норми (липень).

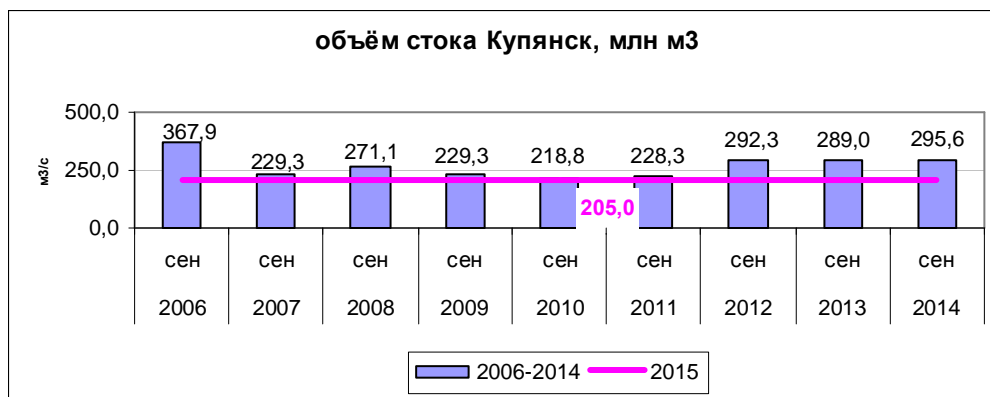

- в/п Єремівка (кордон Харківської та Донецької областей) за рахунок водогосподарської діяльності об'єм стоку склав 806,8 млн.м³, і за останні 10 років був наближеним до 2013р., середні витрати склали 61,0 м³/с (63,5м³/с у 2014 році);

р. Оскіл

- в/п Куп'янськ об'єм стоку склав 205,0 млн.м³ і був найменшим за останні 10 років, середні витрати склали 15,5 м³/с (22,4 м³/с в 2014 році). Середні витрати протягом літньо-осінньої межени коливалися від 101% місячної норми (липень) до 63% місячної норми (жовтень).

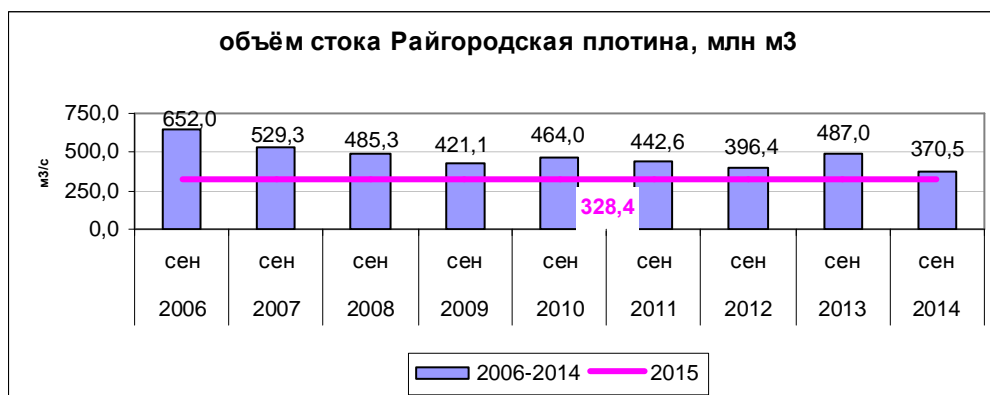

Висновок: Об'єми стоку майже по всіх водпостах були найменшими за останні 10 років, за виключенням в/п Ізюм та в/п Єремівка, які за рахунок водогосподарської ситуації були наближені до 2013 та 2012 років відповідно.

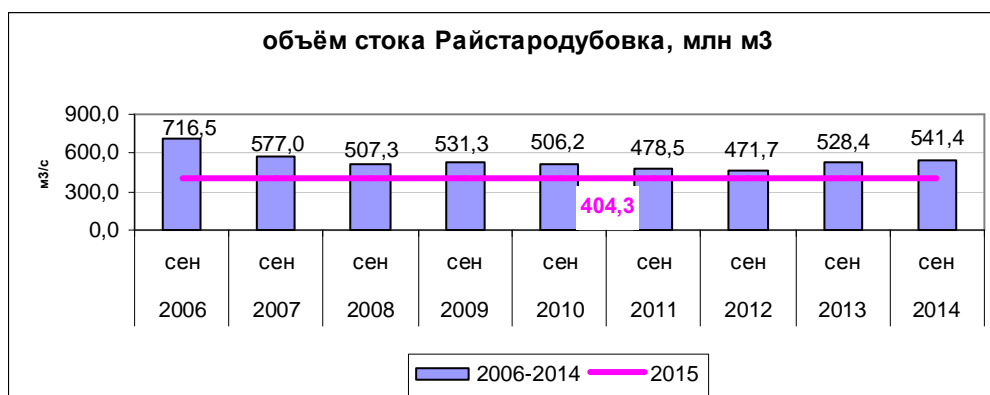
Водність протягом літньо-осінньої межени була наближеною до: в/п Печеніги – 90% забезпеченості, в/п Ізюм (враховуючі попуски з Печенізького та Червонооскільського водосховищ) – 50% забезпеченості, в/п Куп'янськ – 50%, за виключенням жовтня - 90% забезпеченості.

Донецька область:

- в/п Райгородська гребля об'єм стоку склав 328,4 млн.м³ і був найменшим за останні 10 років, середні витрати склали 24,8 м³/с (28,0 м³/с в 2014 році) при санітарних 22м³/с;

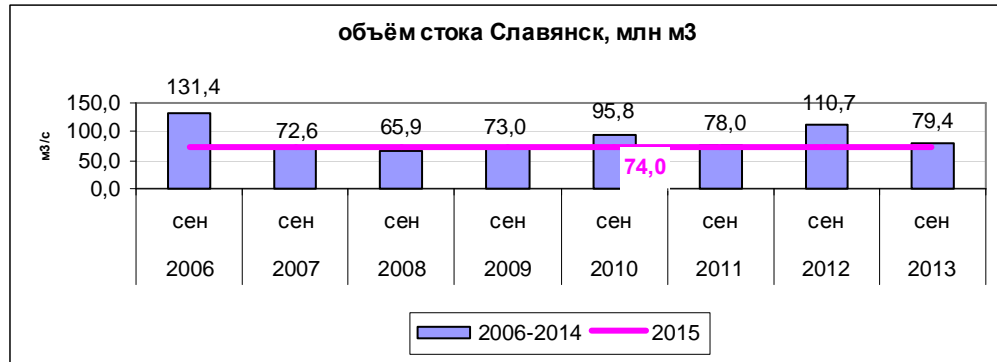

- в/п Райстародубівка (кордон Донецької і Луганської областей) об'єм стоку склав 404,3 млн.м³ і був найменшим за останні 10 років, середні витрати склали 30,6 м³/с (41,0 м³/с в 2014 році);

р. Казенний Торець

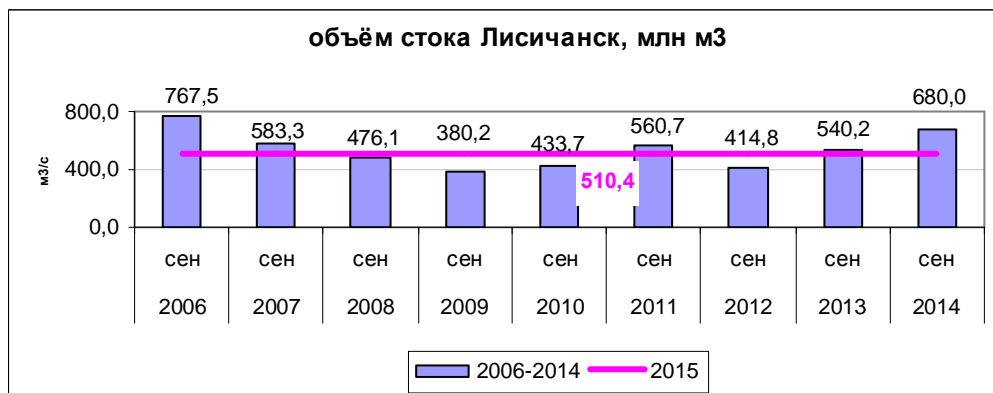
- в/п Слов'янськ об'єм стоку склав 74,0 млн.м³, роком аналогом за останні 10 років є 2009, середні витрати склали 5,6 м³/с.

Висновок: Об'єми стоку всіх водностах були найменшими за останні 10 років, за винятком водност Слов'янськ(р. Казенний Торець) де роком аналогом є 2007-2009 роки.

Луганська область:

- в/п Лисичанськ об'єм стоку склав 510,4 млн.м³, середні витрати склали 38,6 м³/с (51,4 м³/с в 2014 році). Середні витрати за рахунок водогосподарської діяльності протягом літньо-осінньої межени коливалися від 135% місячної норми (червень) до 78% місячної норми (жовтень).

Висновок: У зв'язку з соціально – політичною ситуацією, яка склалась в регіоні по в/п Кружилівка та в/п Лугань - спостереження за гідрологічним режимом річок не здійснювалися, але по в/п Лисичанськ водозабезпеченість від місячної норми склала від 135 % (червень до 78% (жовтень)).

Оценка водозабезпеченості водних об'єктів в басейнах річок Сіверський Донець, Дніпра та Приазов'я

Виснаження руслових запасів річок протягом літньо-осінньої межени внаслідок високих температур, які були вищими за норму на 1,0-3,0° та дефіциту опадів ускладнило гідрологічну ситуацію.

За оцінкою Харківського регіонального центру з гідрометеорології у 2015 р. маловоддя відмічалось у верхів'ї басейна р. Сіверський Донець в межах Харківської області, на іншій території басейну маловоддя не відмічалось за рахунок водогосподарської діяльності.

В умовах низької водності літньо-осінньої межені і попереднього весняного періоду - забезпечення водними ресурсами всіх споживачів в межах заявлених лімітів було можливо виключно за рахунок прийняття ефективних управлінських рішень і раціонального розподілу акумульованого у водосховищах стоку та становлення оптимальних режимів роботи каналу Сіверський Донець-Донбас з резервними водосховищами.

Протягом межені рівень води на руслових поверхневих водозаборах, які знаходяться на підпорі коливався з тенденцією к зменшенню, але до мінімальних значень не наближався.

На кінець жовтня середній відсоток наповнення водосховищ по басейнам:

р. Сіверський Донець складає 824,9 млн.м³ – 71,7% (аналогічний період минулого року – 74%). Враховуючи початок літньої межені вже у травні, спрацювання водосховища також почалося з травня. За період літньо-осінньої межені спрацювання водосховищ басейну склало 258,7 млн.м³. Вільна ємність у водосховищах басейну – 328,8млн.м³.

р. Дніпро (без урахування обсягу Краснопавлівського водосховища) –складає 63,5 млн.м³ – 62,5 % (аналогічний період минулого року – 65,3 %)

За період літньо-осінньої межені спрацювання водосховищ басейну склало 21,3 млн.м³. Вільна ємність у водосховищах басейну – 26,5 млн. м³.

Краснопавлівське водосховище: обсяг 149,1 млн.м³ – 36,5%. Даний обсяг наближений до критичного рівня наповнення (99,0 млн.м³), що забезпечить сталу роботу водозабору до квітня 2016 року. Забір води за період літньо-осінньої межені склав 21,2 млн. м³ (середньодобовими витратами – 1,6 м³/с). Спрацювання за меженний період склало 25,9 млн. м³. Використання ресурсу Краснопавлівського водосховища здійснювалося виключно для задоволення потреб населення м. Харкова та міст області, попуски для підтримання водності р. Сіверський Донець в межах Донецької і Луганської областей не здійснювалися.

річки Приазов'я складає 174,8 млн.м³ – 77% (аналогічний період минулого року – 76%).

Враховуючі, що в період зупинки подачі води по каналу Сіверський Донець-Донбас і Південно-Донбаського водоводу Старо-Кримське водосховище було єдиним джерелом водопостачання Маріуполя, спрацювання водосховищ басейну Приазов'я за меженний період склало 32,6 млн. м³. Вільна ємність у водосховищах басейну р. Приазов'я складає 62,9 млн. м³.

Основні водосховища басейнів річок Сіверський Донець, Дніпро та Приазов'я, які регулюють річковий стік, працювали у відповідності з Правилами експлуатації, скиди у нижній б'єф здійснювались в залежності від гідрометеорологічних умов, але не нижче санітарних.

Висновок:

Враховуючи глибоке спрацювання водосховищ на початок осінньо-зимового періоду, на засіданні Міжвідомчої комісії з питань підготовки водогосподарського комплексу до роботи в осінньо-зимовий період 2015 - 2016 років рекомендовано встановити режим роботи водосховищ на осінньо-зимовий період 2015 - 2016 років без збільшення скидів з можливим наповненням водосховищ за рахунок осінніх паводків і використанням ресурсу згідно потреб водогосподарського комплексу та забезпечення оптимальних умов для пропуску тало-дощових паводків і весняної повені.